

नेपाली साहित्यमा अन्तर्ध्वनि त्रैमासिक पत्रिकाको योगदान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तहको दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

टेकबहादुर के.सी.

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

२०६७

निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत एम.ए. नेपाली दोस्रो वर्षका विद्यार्थी श्री टेकबहादुर के.सी. ले नेपाली साहित्यमा अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको योगदान शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै लगनशीलता र परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६८/०९/१९

.....
बालाकृष्ण अधिकारी
सहायक प्राध्यापक
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

मिति २०६८/०१/२१

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र टेकबहादुर के.सी.ले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको नेपाली साहित्यमा अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको योगदान शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

- १) प्रा. राजेन्द्र सुवेदी (विभागीय प्रमुख)
- २) सहायक प्रा. बालाकृष्ण अधिकारी (शोध निर्देशक)
- ३) गीता थपलिया (वाह्य परीक्षक)

कृतज्ञता ज्ञापन

नेपाली साहित्यमा अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको योगदान शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत सञ्चालित स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु बालाकृष्ण अधिकारीको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा व्यस्तताका बावजुत पनि आफ्नो अमूल्य समय खर्चेर निरन्तर रूपमा अनेक सल्लाह सुझाव दिएर सुमार्ग प्रदर्शन गर्नु हुने गुरु बालाकृष्ण अधिकारीप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यस शोधपत्रको अध्ययन प्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्ने सु-अवसर प्रदान गर्ने नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा. राजेन्द्र सुवेदी र विभागका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति आभारी छु ।

शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आवश्यक पत्र पत्रिकाहरु उपलब्ध गराइदिनुका साथै सल्लाह सुझाव दिएर प्रोत्साहन गर्नु हुने अन्तर्ध्वनि पत्रिकाका सम्पादक पुरुषोत्तम खनाल र कार्यकारी सम्पादक श्री टीकाराम उदासीको सहयोग मेरा लागि अविस्मरणीय हुनेछ, उहाँहरूप्रति पनि कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

यस धर्तीमा जन्म दिएर तोते बोली बोल्न र ताते गराई हिँड्न सिकाउनेदेखि लिएर अनेकौं दुःख कष्ट सहँदै आज यस विश्वविद्यालयको प्राङ्गणमा ल्याई पुऱ्याउनु हुने पूज्य पिता बोधीलाल खत्री, माता रेवता खत्रीप्रति म सधैं नै ऋणी रहनेछु । साथै सधैंभरि हौसला प्रदान गर्ने जीवन सङ्गीनी दुर्गा के.सी.प्रति पनि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । लेखनकै क्रममा मन, बचन र कर्मले सहयोग पुऱ्याउनु हुने आदरणीय दाजु विपुल पोखेल, सुदीप गौतम, सन्तोष सुवेदीप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । साथै लेखनकै क्रममा अमूल्य सहयोग पुऱ्याउने मित्रवर गणेश गौतम, जे.पी.गुरुङ, पूर्णबहादुर बस्नेत, किरण गौतम लगायत सम्पूर्ण मित्रहरुलाई साधुवाद भन्न चाहन्छु । शोधग्रन्थ तयार पार्ने क्रममा आवश्यक पुस्तक पत्रपत्रिका, लेख रचनाहरु उपलब्ध गराइदिने केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुरका कर्मचारी र यस ग्रन्थलाई शुद्धसँग टाइप गरिदिनु हुने लेखराज चौधरीप्रति पनि कृतज्ञ छु ।

अन्तमा यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर समक्ष पेश गर्दछु ।

टेकबहादुर के.सी.

परीक्षा रोल्न २८१७७०

त्रि.वि. रजिष्ट्रेशन नं. ६-१-५४-५९४-९७

नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

विषय सूची

पहिलो परिच्छेद	पृष्ठ सङ्ख्या
शोध परिचय	१-६
१.१. विषय परिचय	१
१.२. समस्या कथन	१
१.३. उद्देश्य कथन	२
१.४. पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५. शोधकार्यको औचित्य	४
१.६. शोधको सीमा	५
१.७. शोधविधि	५
१.८. शोधपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद	
नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा अन्तर्ध्वनि पत्रिका	७ -२८
२.१. विषय परिचय	७
२.२. नेपालमा पत्रपत्रिका प्रकाशनको थालनी र विकास	७
२.२.१ गोर्खापत्रपूर्व काल	९
२.२.२ गोर्खापत्र काल	१०
२.२.३ प्रजातान्त्र काल	१३
२.२.४ पञ्चायत काल	१५
२.२.५ प्रजातन्त्र पुनः स्थापनापछिको काल	१९
२.२.६ लोकतन्त्रको अभ्युदयपछिको काल	२१
२.२.७ निष्कर्ष	२२
२.३. अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको प्रकाशन	२३
२.४. अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको नामकरण र प्रकाशन सन्दर्भ	२३

२.५	अन्तर्ध्वनि पत्रिका प्रकाशनको उद्देश्य	२४
२.६	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको आवरण	२५
२.७	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको आकार र पृष्ठ सङ्ख्या	२५
२.८	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको सम्पादन र मुद्रण	२५
२.९	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको अर्थ व्यवस्थापन	२६
२.१०	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको कम्प्युटर टङ्कण र सेटिङ	२६
२.११	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको सञ्चालन र वितरण व्यवस्था	२७
२.१२	अन्तर्ध्वनि पत्रिकाको स्वरूप	२७
२.१३	अन्य	२७
२.१४	निष्कर्ष	२८

तेस्रो परिच्छेद

अन्तर्ध्वनि पत्रिकामा प्रकाशित सामग्रीहरूको वर्णानुक्रम सूची	२९-५९
३.१ विषय परिचय	२९
३.२ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित विभिन्न विधाका रचनाहरूको सूची	२९
३.३ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित कविताहरूको वर्णानुक्रम सूची	३०
३.४ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित कथाहरूको वर्णानुक्रम सूची	३८
३.५ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित गजलहरूको वर्णानुक्रम सूची	४२
३.६ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित आलेखहरूको वर्णानुक्रम सूची	४५
३.७ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित निबन्धहरूको वर्णानुक्रम सूची	४८
३.८ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित जीवनी/व्यक्तित्व चिनारीहरूको वर्णानुक्रम सूची	५०
३.९ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित गीतहरूको वर्णानुक्रम सूची	५२
३.१० अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित समालोचनाहरूको वर्णानुक्रम सूची	५३
३.११ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित संस्मरणहरूको वर्णानुक्रम सूची	५४
३.१२ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित पुस्तक समीक्षाहरूको वर्णानुक्रम सूची	५३
३.१३ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित नाटक/एकाङ्कीहरूको वर्णानुक्रम सूची	५६
३.१४ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित व्यङ्ग्यहरूको वर्णानुक्रम सूची	५७

३.१५ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित चिठी/साहित्यिक समाचारहरूको वर्णानुक्रम सूची	५७
३.१६ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित अन्तर्वार्ताहरूको वर्णानुक्रम सूची	५७
३.१७ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित मुक्तक/ताड्का/टुक्रा/हाइकूहरूको वर्णानुक्रम सूची	५८
३.१८ निष्कर्ष	५८

चौथो परिच्छेद

अन्तर्ध्वनि पत्रिकामा प्रकाशित साहित्यिक रचनाहरूको अध्ययन तथा मूल्याङ्कन ६०-९३

४.१ विषय परिचय	६०
४.२ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित कविताहरूको अध्ययन	६०
४.३ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित गजलहरूको अध्ययन	६५
४.४ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित गीतहरूको अध्ययन	७१
४.५ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित कथाहरूको अध्ययन	७६
४.६ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित निबन्धहरूको अध्ययन	८१
४.७ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित नाटक/एकाङ्कीहरूको अध्ययन	८३
४.८ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित संस्मरणहरूको अध्ययन	८५
४.९ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित समालोचनाहरूको अध्ययन	८६
४.१० अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित आलेखहरूको अध्ययन	८९
४.११ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित जीवनी/व्यक्तित्वहरूको अध्ययन	९०
४.१२ अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित अन्य विविध रचनाहरूको अध्ययन	९२
४.१३ निष्कर्ष	९३

पाँचौं परिच्छेद

उपसंहार	९४
सम्भावित शोध शीर्षक	९७
सन्दर्भ सामग्री सूची	९८

तालिका सूची

तालिका नं. १ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित कविताहरूको वर्णानुक्रम सूची	३८
तालिका नं. २ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित कथाहरूको वर्णानुक्रम सूची	४२
तालिका नं. ३ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित गजलहरूको वर्णानुक्रम सूची	४४
तालिका नं. ४ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित आलेखहरूको वर्णानुक्रम सूची	४८
तालिका नं. ५ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित निबन्धहरूको वर्णानुक्रम सूची	५०
तालिका नं. ६ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित जीवनी/व्यक्तित्व चिनारीहरूको वर्णानुक्रम सूची	५१
तालिका नं. ७ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित गीतहरूको वर्णानुक्रम सूची	५३
तालिका नं. ८ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित समालोचनाहरूको वर्णानुक्रम सूची	५४
तालिका नं. ९ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित संस्मरणहरूको वर्णानुक्रम सूची	५५
तालिका नं. १० : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित पुस्तक समीक्षाहरूको वर्णानुक्रम सूची	५५
तालिका नं. ११ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित नाटक/एकाङ्कीहरूको वर्णानुक्रम सूची	५६
तालिका नं. १२ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित व्यङ्ग्यहरूको वर्णानुक्रम सूची	५७
तालिका नं. १३ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित चिठी/साहित्यिक समाचारहरूको वर्णानुक्रम सूची	५७
तालिका नं. १४ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित अन्तर्वार्ताहरूको वर्णानुक्रम सूची	५८
तालिका नं. १५ : अन्तर्ध्वनिमा प्रकाशित मुक्तक/ ताड्का/हाइकू/टुक्राहरूको वर्णानुक्रम सूची	५८

सङ्क्षिप्त शब्द सूची

अनु.	अनुवाद
चौ.सं.	चौथो संस्करण
ते.सं.	तेस्रो संस्करण
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो.सं.	दोस्रो संस्करण
ने.रा.प्र.सं.	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
नं.	नम्बर
प.सं.	पहिलो संस्करण
पाँ.सं.	पाँचौ संस्करण
पृ.	पृष्ठ
प्र.सम्पा.	प्रधान सम्पादक
वि.सं.	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	सम्पादक
सा.सं.	सातौं संस्करण
सं.	संस्करण